

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

**НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ
ЗА БОРБА С НАРКОТИЦИТЕ**

2003 - 2008

СЪДЪРЖАНИЕ

- 1. ПРЕДИСЛОВИЕ**
- 2. ФИЛОСОФИЯ И ПОДХОД**
- 3. АНАЛИЗ НА ПОЛОЖЕНИЕТО И ОЦЕНКА НА РИСКА**
- 4. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ И ЦЕЛИ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ**
- 5. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЗАДАЧИ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА ТЪРСЕНЕТО**
- 6. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЗАДАЧИ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА ПРЕДЛАГАНЕТО**
- 7. ИНСТИТУЦИОНАЛНО УКРЕПВАНЕ, РАЗРАБОТВАНЕ И ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ПОЛИТИКАТА**
 - а. Механизми за реализация**
 - б. Стратегическа координация**
 - в. Информационна система в областта на наркотиците /*Focal Point* (EMCDDA)**
 - г. Общински съвети по наркотичните вещества**

Приложения

- I. Настояща рамка на мерките за борба с наркотиците**
- II. Институционална рамка**
- III. Контрол на законните дейности с наркотични вещества и прекурсори**
- IV. Данни за злоупотребата с наркотични вещества**

Раздел 1: ПРЕДИСЛОВИЕ

Правителството на Република България утвърждава тази първа Национална стратегия за борба с наркотиците, която се основава на балансиран и цялостен подход към проблемите, произтичащи от трафика, разпространението и злоупотребата с наркотични вещества.

С настоящата стратегия правителството се ангажира да помогне както на отделните хора, така и на общностите, засегнати от нелегалното разпространение на наркотици.

Съзнаваме сериозността на проблемите, свързани с наркотиците както в национален, така и в международен план. Разбираме, също така, че успехът в борбата с тях зависи най-вече от обединяването на усилията на правителството, гражданското общество, неправителствените организации и международните партньори. Като правителство, сме готови да приемем това предизвикателство и поемаме ангажимента да работим заедно по изпълнението на стратегията. Убедени сме, че в резултат на нашите усилия ще бъде овладяно нарастващото негативно въздействие на наркотиците върху обществото и страната ни ще се наложи като пълноценен участник в международната борба с наркотиците.

Раздел 2: ФИЛОСОФИЯ И ПОДХОД

Опитът на други европейски страни показва, че за овладяване на проблема с наркотиците в България е необходимо да се обединят усилията на институциите на държавно, регионално и местно ниво, и да се съчетаят с усилията на неправителствените организации, медиите и широката общественост. Без съмнение, решаването на проблемите, свързани със злоупотребата и разпространението на наркотици, не може да бъде отговорност на една институция. За тяхното преодоляване са необходими съвместните усилия на цялото общество.

Консолидирайки усилията си на национално и местно равнище, се ангажираме да превърнем изолираните действия на отделните институции в колективно усилие, което да помогне на страната ни и да допринесе в международната борба срещу наркотиците и организираната престъпност.

Осъзнаваме, че прерастването на основните ни цели и задачи в ефективна стратегия ще отнеме време. Поставяме началото ѝ с ясното съзнание, че настоящият документ е първа стъпка към постигане на стратегическите ни приоритети. Ето защо, с тази **първа Национална стратегия за борба с наркотиците** очертаваме рамката за действие през следващите 5 години. Тя предвижда обновяване на структурите за постигане на стратегическите ни цели и ще бъде своевременно допълнена от **План за действие**, в който ще се посочват конкретни задачи и срокове. Стратегията полага началото на труден, но изключително важен преход, в резултат на който съвместните усилия на отделните министерства и ведомства ще прераснат в стратегическо взаимодействие. С оглед на разработването на такъв подход, настоящата стратегия ще включва следните 4 ключови съставни елемента:

- **Усъвършенстване на разработването и провеждането на балансирана политиката в областта на наркотиците**
- **Създаване на стратегическа координация**
- **Подобряване на информационния обмен**
- **Провеждане на политика на местно ниво - укрепване на ролята на общинските съвети по наркотични вещества**

Този цялостен подход ще гарантира постигането на стратегическите цели и ще доведе до конкретни резултати, свързани с намаляване на търсенето и предлагането на наркотици. За да бъде стратегията всеобхватна, обаче, е необходимо да се разработи План за действие, който ще обвърже Националната стратегия за борба с наркотиците с други ключови реформи и стратегии в национален мащаб, имащи отношение към противодействието на търсенето и предлагането на наркотици, а именно: здравната реформа (политика), здравно-осигурителната каса (финансиране), Националната стратегия за борба срещу СПИН, репродуктивно здраве, измененията в Наказателния кодекс (санкции за наркотици), борбата срещу корупцията, реформата в съдебната система, националният модел за оперативна информация ¹.

¹ Ръководен от Министерство на вътрешните работи; с подкрепата на ФАР (Проект за криминалното разузнаване; NDIU; Проект с няколко бенефициента); ПРООН; Проект за местното разузнаване на Великобритания.

Националната стратегия за борба с наркотиците и Планът за действие към нея ще се финансират от националния бюджет и от други донори.

Раздел 3: АНАЛИЗ НА ПОЛОЖЕНИЕТО И ОЦЕНКА НА РИСКА

Увод

Стратегическото разположение на България на т. нар. Балкански път на наркотиците, определя политиката на държавата в областта на противодействието на незаконния трафик на наркотични вещества и прекурсори.

Балканският път се използва основно за нелегалното пренасяне на един от най-опасните наркотици – хероинът. След събитията от 11 септември 2001 г. в САЩ, се установи че международните терористични организации се финансират главно от приходите от незаконната търговия с хероин.

С оглед на дългогодишната си ангажираност към международните усилия за противодействие на нелегалния трафик на наркотици, както и в борбата с международния тероризъм, Република България е твърдо решена да предприеме още по-активни действия за ограничаването на тези престъпни дейности на територията на страната и в международен план.

Наркотрафикът е една от най-доходните сфери на организираната престъпност, наред с трафика на хора, контрабандата, икономическата престъпност и прането на пари. Същевременно, през последните десетина години страната ни все повече се превръща от транзитен пункт в крайна дестинация за различни наркотични вещества. По такъв начин сме свидетели как включването на местните криминални групировки в международния трафик на наркотици води до увеличаване на разпространението им на територията на страната и до увеличаване броят на лицата, употребяващи наркотици. С други думи, наркотрафикът и дистрибуцията на наркотици се превръщат в едно от най-сериозните предизвикателства за обществото и особено за подрастващото поколение. Усилията ни ще бъдат насочени към противодействие на трафика на наркотици, както на територията на България, така и в сътрудничество с международните правоприлагащи органи. Ще се стремим да продължим успехите си от последните две години, свързани със залавянето на хероинови пратки, като наред с това съдействаме за неутрализирането на дейността на престъпните групи.

Оценка на риска

България отчита сериозната опасност, която представлява трафикът на наркотици в и през страната. Българските и международните организирани престъпни групи, голяма част от които се занимават с незаконна търговия и на други стоки и извършват икономически престъпления, често променят тенденциите и начините за използване територията на страната ни за съхранение и транзит на незаконните наркотици. Правоприлагащите органи осъществяват постоянно наблюдение върху структурата и методите, използвани от организираните престъпни групи, с цел предотвратяване разпространението на наркотиците и негативното им въздействие върху социалните, политически, икономически и културни сфери на живота ни.

През последните 10-12 години дейността на тези престъпни групи беше насочена предимно към трафик и разпространение на наркотици извън България. Наблюдава се обаче тенденция на преориентиране към разпространение вътре в страната, като младите хора в България се превръщат в пазар, към който се насочва незаконното разпространение на различни наркотични вещества, в това число и хероин, считан за най-голямата заплаха. Изготвянето на научна оценка на ситуацията, изисква създаването на информационна система в областта на наркотиците, която напълно да отговаря на нуждите на страната ни. Междувременно, въз основа на наличната информация може да се направи оценка на опасността, която представляват наркотиците в страната и да се определят приоритетните области на противодействие, като се използват следните показатели.

Проблем	Негативни последици	Средства за противодействие
Повишена наличност и употреба на хероин²	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Негативен социален ефект; ⇒ Увеличен брой серопозитивни; ⇒ Социална пасивност; ⇒ Повишаване на престъпността; ⇒ Отражение върху икономиката; 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ лечение; ⇒ работа с високо-рисковите групи; ⇒ превенция; ⇒ целево правоприлагане; ⇒ прилагане на ефикасна стратегия за борба с наркотиците, с целесъобразно разпределение на финансовите средства за противодействие на повишената наличност и употреба на хероин
Отказ от/ липса на търсене на лечение³	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ увеличаване на броя на не-лекуваните лица, зависими от наркотиците ⇒ повишена престъпност; 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ създаване на възможности за лечение в цялата страна
Зачестяване на случаите на заловени наркотици	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ организираната престъпност се преориентира към използването на нови методи и канали за трафик на наркотици; ⇒ увеличава се производството на 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ съпоставка и управление на оперативната информация⁴ ⇒ координация на задачите на правоприлагащите органи

² Проучване в софийските училища; случаи на лечение; данни за предлагането; информация от Общинските съвети по наркотични вещества; производство в световен мащаб и контрабандни канали.

³ x-few оценка на търсенето

Проблем	Негативни последици	Средства за противодействие
наркотици		
Засилване на влиянието и контрола, упражнявани от организираните престъпни групировки	⇒ засилен трафик на наркотици в страната и чужбина	⇒ координиране на дейността, свързана с изпълнението на Стратегията за борба с наркотиците, правоприлагането и реформата в съдебната система

Важно е да се отбележи, че повишената ефективност в дейността на правоприлагащите органи, свързана с увеличаване на заловените количества наркотици, провокира организираните престъпни групи да търсят и използват нови методи за нелегален трафик и средства за влияние върху контролните органи по границата и във вътрешността на страната, в това число и посредством заплахи и корупция.

Предвид сериозността на проблема, свързан със злоупотребата и трафика на наркотици, отчитаме необходимостта от оценка на това доколко адекватни са ответните реакции на компетентните органи и институции. Според нас има няколко сериозни структурни проблема на високо ниво, които трябва да бъдат преодолені, за да се изпълнява ефективно Националната стратегия за борба с наркотиците.

ПРОБЛЕМ	НЕГАТИВНИ ПОСЛЕДИЦИ	СРЕДСТВА ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ
Недостатъчна координация на стратегическата политика	⇒ неправилна насоченост, дублиране и невъзможност за реализиране на националната стратегия	⇒ засилване на ръководната роля и координацията на стратегическата политика и на механизмите за нейното осъществяване
Слабо интегриране на информацията в областта на наркотиците	⇒ неточна оценка и отчитане	⇒ разработване на Информационна система по наркотиците в съответствие със стандартите на EMCDDA

Заклучение

⁴ в рамките на Националния модел за разузнаване

В хода на реализирането на 5-годишната стратегия ще продължим да правим преглед на гореизложените фактори, както и годишна оценка на риска като част от изпълнението на стратегията.

Раздел 4: ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ И ЦЕЛИ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ

- Проблемът с наркотиците е постоянен приоритет в международната и вътрешна политика на Република България;
- Изграждане на ефективна система за оценка на: а) рисковете, свързани с предлагането и употребата на наркотици и б) ефикасността на действията за борба с наркотиците;
- Отдаване на еднаква значимост на намаляването на търсенето и на предлагането на наркотици и отчитане на тяхната взаимна обвързаност;
- Засилването на противодействието срещу незаконния трафик на наркотични вещества и прекурсори е неразделна част от борбата срещу организираната престъпност, прането на пари и корупцията, както и средство за ограничаване финансирането на международни терористични организации;
- Подобряване взаимодействието и сътрудничеството между държавните органи, които участват в борбата срещу наркотиците;
- Установяване на ефективно взаимодействие и сътрудничество между държавните органи, частния бизнес, неправителствените организации и гражданското общество за постигане на целите на стратегията;
- Широка обществена осведоменост; и по-активно и целенасочено включване на тематиката в системата на училищното образование;
- Разширяване на сътрудничеството с международни организации и други държави.

ГЛОБАЛНИ ЦЕЛИ

- Цел 1.** Ограничаване употребата на наркотични вещества чрез осигуряване на ефективно лечение и превенция;
- Цел 2.** Намаляване на предлагането на незаконни наркотични вещества чрез повишаване на ефективността на правоприлагащите органи;
- Цел 3.** Намаляване на обема на незаконната търговия с химически вещества (прекурсори), използвани при незаконното производство на наркотици;
- Цел 4.** Създаване на национално звено за оперативна информация по наркотиците, което да подпомага работата на националните и международни институции, ангажирани с борбата срещу незаконния трафик на наркотици;
- Цел 5.** Осигуряване на ефективно ръководство и координация на политиката по наркотиците и изграждане на ефективни информационни системи.

Раздел 5: СТРАТЕГИЧЕСКИ ЗАДАЧИ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА ТЪРСЕНЕТО

Въз основа на оценката за разпространението на наркотици в страната, отчитаме опасността от все по-разнообразните форми на злоупотреба с наркотици, особено сред младите хора в България, както и необходимостта от по-сериозна реакция към проблема⁵.

След утвърждаване на настоящата стратегия от страна на правителството, ще започне незабавно работа по изготвянето на План за действие, в който ще бъдат определени задачите и действията за постигане на поставените цели. В Раздел 2 подчертахме необходимостта от всеобхватност на стратегията, както и нуждата стратегическите цели да бъдат синхронизирани с редица други стратегии в областта на здравната и социалната политика, сред които: Националната програма за борба срещу СПИН; реформата в здравеопазването; националната здравно-осигурителна система (която ще спомогне за финансиране на лечението); интегриране на Националната програма за лечение и превенция; съответствие с показателите на EMCDDA/Focal Point.

Междуведомствени работни групи ще доразвият поставеното тук начало на стратегически подход към намаляване на търсенето, като в своята работа те ще бъдат подпомагани от партньори, участващи в редица програми за оказване на помощ⁶.

Задача 1. ОГРАНИЧАВАНЕ ВЪВЛИЧАНЕТО НА НОВИ ХОРА В ЗЛОУПОТРЕБАТА С НАРКОТИЧНИ ВЕЩЕСТВА

Задача 2. НАМАЛЯВАНЕ НА ЗЛОУПОТРЕБАТА С НЕЗАКОННИ НАРКОТИЧНИ ВЕЩЕСТВА

Задача 3. НАМАЛЯВАНЕ НА ЗЛОУПОТРЕБАТА С НАРКОТИЧНИ ВЕЩЕСТВА, ИЗПОЛЗВАНИ ЗА МЕДИЦИНСКИ И ВЕТЕРИНАРНО-МЕДИЦИНСКИ ЦЕЛИ

Задача 4. ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА СОЦИАЛНАТА ИЗОЛАЦИЯ И ДЕПРИВАЦИЯ НА ВИСОКОРИСКОВИТЕ ГРУПИ

Задача 5. НАМАЛЯВАНЕ НА РАЗПРОСТРАНЕНИЕТО СРЕД ЗЛОУПОТРЕБЯВАЩИТЕ С НАРКОТИЧНИ ВЕЩЕСТВА НА СОЦИАЛНО-ЗНАЧИМИ ЗАБОЛЯВАНИЯ: КРЪВНО-ПРЕНОСИМИ ИНФЕКЦИИ (HIV/СПИН, ХЕПАТИТ В и С), ТУБЕРКУЛОЗА, ЗАБОЛЯВАНИЯ ПРЕДАВАНИ ПО ПОЛОВ ПЪТ И ДР.

Задача 6. НАСЪРЧАВАНЕ НА ЗАЕТОСТТА СРЕД ЗЛОУПОТРЕБЯВАЩИТЕ С НАРКОТИЧНИ ВЕЩЕСТВА ПОСРЕДСТВОМ БЮРАТА ПО ТРУДА

⁵ Виж също “Оценка на намаляване на търсенето” (доклад по Туининг проект, дейност 24)

⁶ Туининг, EMCDDA, Световната банка

Задача 7. СЪЗДАВАНЕ НА СИСТЕМА ОТ ЕФЕКТИВНИ И РАЗНООБРАЗНИ ЛЕЧЕБНИ ПРОГРАМИ

Задача 8. ОСИГУРЯВАНЕ НА ПО-ЛЕСЕН ДОСТЪП ДО ЕФЕКТИВНИ ЛЕЧЕБНИ ПРОГРАМИ

Задача 9. РАЗРАБОТВАНЕ И ВЪВЕЖДАНЕ НА НАЙ-ДОБРИ ПРАКТИКИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ, ЛЕЧЕНИЕ, РЕХАБИЛИТАЦИЯ И НАМАЛЯВАНЕ НА ЩЕТИТЕ ЗА ЗДРАВЕТО

Задача 10. РАЗРАБОТВАНЕ И ВНЕДРЯВАНЕ НА ПРОГРАМИ ЗА СОЦИАЛНА РЕХАБИЛИТАЦИЯ И РЕИНТЕГРАЦИЯ

Задача 11. ЗАСИЛВАНЕ НА МЕЖДУНАРОДНОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО И НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ В ПОДКРЕПА НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА БОРБА С НАРКОТИЦИТЕ

Задача 12. НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА РЕЗУЛТАТИТЕ В ОБЛАСТТА НА НАМАЛЯВАНЕТО НА ТЪРСЕНЕТО

Раздел 6: СТРАТЕГИЧЕСКИ ЗАДАЧИ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА ПРЕДЛАГАНЕТО

Географското положение на България дава благоприятна възможност страната ни да играе важна роля в международните усилия за борба с наркотиците. През последните години България заема водещо място сред европейските страни по залавяне на хероин и целта ни е да продължим да допринасяме съществено за ограничаването и противодействието на нелегалния трафик на наркотични вещества.

Необходимо е да превърнем усилията на отделните компетентни органи в трайна бариера пред трафика на наркотици и организираната престъпност. Съществуващата заплаха е сериозна и нашата реакция, подкрепяна от международната общност, трябва да отговаря на сериозността и мащабността на проблема. След приемането на настоящата стратегия, ще бъде изготвен подробен и всеобхватен План за действие.

В подкрепа на дейността по намаляване на предлагането на наркотици в страната се осъществяват редица дейности, които наред с проектите по линия на Европейския съюз и на двустранното сътрудничество, трябва да се хармонизират и координират с настоящата стратегия и целите, поставени в нея. Предвижда се това да стане при разработването на Плана за действие. По този начин ще се очертаят конкретните механизми стратегията да заимства резултатите, постигнати в рамките на следните проекти: ФАР проекта за управление на системите за оперативна информация в съответствие със стандартите на ЕС; Оперативна информация по наркотиците на местно ниво - Пловдив (Министерство на външните работи - Столична полиция на Обединеното кралство); Национален модел за оперативна информация - Министерство на вътрешните работи; Програма за контрол върху наркотиците на ООН (UNDCP); връзки с други проекти по програма ФАР, например проектите, изпълнявани от Гранична полиция и програми за реформа - например военна, съдебна, за борба с корупцията; координация на помощта, предоставяна по двустранна линия в областта на наркотиците (чрез срещите на малката Дъблинска група).

Задача 13. ОПТИМИЗИРАНЕ НА ГРАНИЧНИЯ КОНТРОЛ

Задача 14. СЪЗДАВАНЕ НА МЕЖДУВЕДОМСТВЕНО НАЦИОНАЛНО ЗВЕНО ЗА ОПЕРАТИВНА ИНФОРМАЦИЯ ПО НАРКОТИЦИТЕ

Задача 15. НАМАЛЯВАНЕ НА “ЕФЕКТА НА РАЗПРЪСКВАНЕТО”^{*} (наличност на наркотици) ВЪВ ВЪТРЕШНОСТТА НА СТРАНАТА

Задача 16. НАМАЛЯВАНЕ БРОЯ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯТА, СВЪРЗАНИ С НАРКОТИЦИТЕ

Задача 17. ПОВИШАВАНЕ НА АНАЛИТИЧНИЯ КАПАЦИТЕТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАРКОТИЧНИ ВЕЩЕСТВА

Задача 18. ПОВИШАВАНЕ НА ЕФИКАСНОСТТА НА КОНТРОЛА ВЪРХУ

^{*} отклоняване на наркотици от международен трафик към вътрешността на страната

**ЗАКОННОТО ПРОИЗВОДСТВО И ТЪРГОВИЯ С ХИМИЧЕСКИТЕ
ВЕЩЕСТВА –ПРЕКУРСОРИ, ЗА ПРЕДТВРЯТЯВАНЕ
ОТКЛОНЯВАНЕТО ИМ КЪМ НЕЗАКОННО ПРОИЗВОДСТВО НА
НАРКОТИЧНИ ВЕЩЕСТВА**

**Задача 19: РАЗШИРЯВАНЕ И УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА
СЪТРУДНИЧЕСТВОТО МЕЖДУ ПРАВОПРИЛАГАЩИТЕ ОРГАНИ
В НАЦИОНАЛЕН, РЕГИОНАЛЕН И МЕЖДУНАРОДЕН ПЛАН**

**Задача 20. УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО В ОБЛАСТТА
НА НАРКОТИЦИТЕ**

**Задача 21. НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА РЕЗУЛТАТИТЕ В ОБЛАСТТА
НА НАМАЛЯВАНЕТО НА ПРЕДЛАГАНЕТО**

Раздел 7: ИНСТИТУЦИОНАЛНО УКРЕПВАНЕ, РАЗРАБОТВАНЕ И ПРИЛАГАНЕ НА ПОЛИТИКАТА

7.1 УВОД

Настоящата стратегия се основава на опита както на страните-членки на ЕС⁷, така и на страните-кандидатки. В тази връзка още сега е необходимо да осигурим структурите и механизмите, които ще позволят ефективно да прилагаме сложната материя на правото на Европейските общности в областта на наркотиците. Укрепването на българските институции е необходима стъпка към създаването на условия, които ще допринесат за постигането на целите и задачите на настоящата стратегия.

7.2 ФУНКЦИЯ НА СТРАТЕГИЧЕСКАТА КООРДИНАЦИЯ

Ще бъде създадено Звено за координация и анализ към МВР, което: а) ще оказва подкрепа на НСНВ; б) ще осъществява междуведомствена координация на изпълнението на стратегията; в) ще осъществява мониторинг върху изпълнението на стратегията, като използва информация от *Focal Point* и други данни; г) ще предоставя прогнози, анализи и изследвания на тенденциите и резултатите от работата и ще информира НСНВ.

7.3 ИНФОРМАЦИОННА СИСТЕМА В ОБЛАСТТА НА НАРКОТИЦИТЕ /FOCAL POINT

Ангажираме се да подобрим информационните системи в областта на наркотиците с цел улесняване на координацията и отчетността на национално ниво. Това може да бъде постигнато най-лесно в контекста на настоящия туининг проект и на експертната помощ от страна на EMCDDA¹¹. Въз основа на консултациите по линия на двата проекта ще създадем интегрирано звено - *Focal Point* (намаляване на търсенето и предлагането), което ще може да предоставя данни съгласно стандартите на EMCDDA. Националното координиращо звено /*Focal Point*/ ще бъде разположено в Националния център по наркомании към Министерство на здравеопазването. Координацията му със Звеното за координация и анализ на политиката по наркотиците ще бъде уточнена на по-късен етап.

7.4 ОБЩНСКИ СЪВЕТИ ПО НАРКОТИЧНИТЕ ВЕЩЕСТВА¹²

Съгласно Закона за контрол върху наркотичните вещества и прекурсорите, са създадени Общински съвети по наркотичните вещества (ОбСНВ). Техните функции и задачи са определени с Правилника за организацията и дейността на Националния съвет по наркотичните вещества. ОбСНВ са ключов елемент в изпълнението на Националната стратегия за борба с наркотиците на Република България. В състава на ОбСНВ влизат старши представители на всички ведомства, институции и организации, които се занимават с проблемите на наркотиците в съответната община.

ОбСНВ имат основна роля и отговорност за изпълнението на Националната стратегия и Плана за действие към нея на местно/общинско равнище. За целта те приемат общински и регионални планове за действие по превенция и лечение на наркоманиите.

⁷ EMCDDA doc

¹¹ EMCDDA (full)

¹² Туининг проект, дейност 24, проект на доклад от юни, 2002 г.

За изпълнение на поставените им задачи и оперативна координация на дейностите, към ОБСНВ ще се създават Превантивно-информационни центрове, които ще бъдат функционалният елемент на Общинските съвети. Тяхната роля ще бъде да събират и разпространяват информация на местно ниво, както и да подпомагат и координират изпълнението на приетите програми за превенция.

Ежегодно ОБСНВ ще изготвят и предоставят на НСНВ доклади за ситуацията в областта на наркотиците и изпълнението на плановете за действие.

Финансирането на общинските и регионални плановете за действие ще става от: а) общински средства, б) средства по националните програми и плановете за действие, в) вътрешни и международни донори и др.

Приложение I: НАСТОЯЩА РАМКА НА МЕРКИТЕ ЗА БОРБА С НАРКОТИЦИТЕ

4.1 Законова уредба

Международни споразумения

България е ратифицирала Единната конвенция на ООН по упойващите вещества от 1961г., както и Протокола от 1972 г., с който е изменена и допълнена, Конвенцията на ООН за психотропните субстанции (1971), Конвенцията на ООН за борба срещу незаконния трафик на упойващи и психотропни вещества от 1988 г, а също така и Конвенцията на Съвета на Европа за изпиране, издирване, изземване и конфискация на облагите от престъпление.

България е сключила двустранни спогодби за сътрудничество в митническата област с Великобритания, Гърция, САЩ, Турция, Румъния, Югославия, Македония, Русия, Украйна, Армения, Азербайджан, Монголия, Иран.

В областта на полицейското сътрудничество България е сключила общо 29 споразумения, от които 8 със страни-членки на ЕС (Австрия, Белгия, Германия, Гърция, Ирландия, Италия, Франция), 6 с ЦЕИ страни-кандидатки (Полша, Румъния, Словакия, Словения, Унгария, Чехия) и 15 с други държави (Армения, Албания, Грузия, Индия, Китай, Ливан, Македония, Молдова, Русия, Сирия, Турция, Узбекистан, Украйна, Р Хърватска, Югославия). Подписаните споразумения предвиждат сътрудничество между България и посочените страни в борбата с наркотиците.

Съгласно чл.5, ал.4 от Конституцията на Р България, посочените международни договори са част от вътрешното право на страната и те имат предимство пред тези норми на вътрешното законодателство, които им противоречат.

Национално законодателство

В Наказателния кодекс са посочени съставите на престъпленията с предмет наркотични вещества и прекурсори. Наказателно - процесуалният кодекс урежда процедурата по разследване и наказване на тези престъпления.

От октомври 1999 г. е в сила Закона за контрол върху наркотичните вещества и прекурсори /ЗКНВП/, изработен в съответствие с конвенциите на ООН за контрол и борба с наркотичните вещества и прекурсорите. Законът регламентира организацията, правомощията и задачите на държавните органи, осъществяващи контрол върху дейностите с наркотични вещества и прекурсори, мерките срещу злоупотребата и незаконния трафик с тези вещества, както и научноизследователската и експертна дейност, свързана с тях. В изпълнение на ЗКНВП са приети редица подзаконовни нормативни актове.

Приложение II: ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА

В съответствие със Закона за контрол върху наркотичните вещества от 1999 г. е създаден **Националният съвет по наркотичните вещества /НСНВ/**, който е органът за провеждане на националната политика срещу злоупотребата с наркотични вещества, както и за борба с наркотрафика. НСНВ е колективен орган, председателстван от министъра на здравеопазването. Негови заместници са главният секретар на МВР и заместник министър на правосъдието. Членове на НСНВ са представители на Президента на Република България, на Върховния касационен съд, на Върховния административен съд, на върховната касационна прокуратура, на Специализираната следствена служба и на заинтересованите министерства и ведомства. Председателят на НСНВ назначава Секретар, чиято работа се подпомага от Секретариат.

За изпълнение на политиката, НСНВ създава Общински съвети по наркотичните вещества, чиито функции и задачи се определят с правилника за организацията и дейността на НСНВ.

Националната служба по наркотични вещества към Министерство на здравеопазването е националният компетентен орган за контрол върху всички дейности с наркотични вещества, посочени в приложения 1,2 и 3 от Закона за контрол върху наркотичните вещества и прекурсорите за медицински и научни цели. Националната служба по наркотичните вещества подпомага министъра на здравеопазването при осъществяването на контрол по изпълнението на задълженията, произтичащи от международни договори, по които Република България е страна.

Контролът на територията на страната се осъществява от инспектори по наркотичните вещества към Районните центрове по здравеопазване, които са на методическо ръководство на Националната служба по наркотични вещества.

Националният Център по наркомании

Националният Център по наркомании е орган за координация и методическо ръководство по проблемите на превенцията, лечението, намаляването на здравните щети и рехабилитацията на лица, злоупотребяващи и зависими към наркотични вещества. Също така, НЦН изпълнява ролята на орган за специализиран контрол на лечебната дейност и експертен орган в областта на наркоманиите.

Междуведомствена комисия за контрол на прекурсорите към министъра на икономиката

Със Закона за контрол върху наркотичните вещества и прекурсорите беше създадена Междуведомствена комисия за контрол на химически вещества (прекурсори на наркотични вещества), използвани за незаконно производство на наркотични вещества.

Комисията издава лицензи и удостоверения за регистрация за дейности с прекурсори, както и разрешения за износ и внос на тези химически вещества. Междуведомствената комисия за контрол на прекурсорите е национален компетентен орган за контрол върху всички дейности с прекурсори, в съответствие с член 12 на Конвенцията на ООН от 1988 г. за борба срещу незаконния трафик на психотропни и упойващи вещества.

Правоприлагащи органи

Правоприлагащите органи, ангажирани с борбата срещу незаконния трафик и разпространение на наркотици в България, са **Министерство на вътрешните работи и Агенция “Митници”** към Министерство на финансите.

Съгласно Закона за МВР, Специализираните служби на МВР, които изпълняват задачи по противодействие на трафика на наркотични вещества са:

Национална служба “Сигурност” изпълнява своите функции за защита на националната сигурност от действия на чужди разузнавателни служби, организации и лица, насочени срещу националните интереси чрез наблюдение, разкриване, противодействие, предотвратяване и пресичане на посегателства, свързани с трафик и незаконно производство, производство и разпространение на общоопасни средства или наркотици, психотропни и упойващи вещества;

Национална служба “Полиция” в рамките на своите правомощия извършва оперативно-издирвателна дейност, осъществява организационно-методически функции по ограничаване, разкриване, противодействие и превенция на престъпленията, свързани с наркотични вещества;

Национална служба “Борба с организираната престъпност” в изпълнение на задачите си извършва оперативно-издирвателна, информационна и организационни дейности за противодействие на организираната престъпна дейност, свързана с незаконен трафик, производство и търговия с наркотични и психотропни вещества и суровини за тяхното производство;

Национална служба “Гранична полиция” осъществява функции по охрана на държавната граница и контрол за спазване граничния режим, предотвратява, разкрива и участва в разследването на престъпления, свързани с незаконен трафик на общоопасни средства в граничната зона, граничните контролно-пропускателни пунктове, международни летища и пристанища;

Българските **митнически органи**, в съответствие със своите правомощия, организират и осъществяват дейността по предотвратяване и разкриване на незаконния трафик на наркотични вещества и прекурсори. На централно ниво е създаден отдел ”Митническо разузнаване и разследване на наркотрафика”. На териториално ниво във всички **митници** в страната действат аналогични *специализирани отдели за борба с наркотрафика*, които са структурирани в **“Митническо разузнаване”** и **“Специализирани групи”**, пряко подчинени на началниците на митниците в страната.

За ефективното противодействие на незаконния трафик, разпространение и злоупотреба с наркотични вещества ще допринесат ясното дефиниране на

отговорностите на компетентните институции, периметъра им на действие и механизма за координация между тях в процеса на изпълнение на Националната стратегия.

Приложение III: КОНТРОЛ НА ЗАКОННИТЕ ДЕЙНОСТИ С НАРКОТИЧНИ ВЕЩЕСТВА И ПРЕКУРСОРИ

- Производство и преработка

В страната понастоящем преработката на наркотични вещества извършват 6 фармацевтични фирми, лицензирани за дейности с наркотични вещества.

- Търговия

Търговия на едро в страната и внос на лекарства, съдържащи наркотични вещества от приложения 2 и 3 на ЗКНВП осъществяват 53 фирми, лицензирани за дейности с наркотични вещества.

Търговия на дребно с лекарства, съдържащи наркотични вещества от приложения 2 и 3 на ЗКНВП осъществяват 1 908 аптеки, лицензирани за дейности с наркотични вещества.

- Вносът и износът на наркотични вещества се извършва, съгласно международната система за търговия с наркотици, чрез разрешителни за внос и износ, издавани от Националната служба по наркотичните вещества. Чрез тази система се контролират веществата от Списъци I и II на Единната конвенция по упойващите вещества от 1961 г. и Списъци I, II, III и IV на Конвенцията за психотропните субстанции от 1971 г.

- **Прекурсори**

В страната понастоящем са лицензирани за дейности с прекурсори, съгласно Закона за контрол върху наркотичните вещества и прекурсорите 105 еднолични търговци и юридически лица.

Прекурсорите на наркотични вещества са химически вещества, които намират широко приложение, както във фармацевтично производство, така и в индустрията, като цяло. С тях се търгува законно в големи количества, но те могат да играят и ключова роля при незаконното производство на психотропни и упойващи вещества. Синтетичните наркотици, като например амфетамин и екстази, които се произвеждат незаконно в много части на света, са направени изцяло от химически субстанции.

Химическите вещества, които могат да бъдат използвани за незаконното производство на наркотични вещества, се използват в производствения процес на много фирми в България; те се произвеждат или получават като странични продукти, а фирмите търгуват с тях. Винаги съществува риск за отклоняване на химически вещества към незаконно производство на наркотици, поради което в световен мащаб се осъществява контрол върху законната търговия с тези вещества.

Основата за контрол върху двадесет и петте химически вещества в международното право е чл. 12 на Конвенцията на ООН от 1988 г. за борба срещу незаконния трафик на упойващи и психотропни вещества, а националното законодателство, включващо

Закон за контрол върху наркотичните вещества и прекурсорите и Наредба за контрол на прекурсорите е разработено в съответствие със законодателството на ЕС в тази област.

Освен двадесет и петте химически вещества, които се контролират понастоящем, броят на прекурсорите, които се използват при незаконното производство на наркотици непрекъснато расте. Практиката в държавите-членки на ЕС, както и практиката в световен мащаб показва, че не е ефективно да се подлага на стриктен административен контрол непрекъснато нарастващия брой на тези химически вещества.

Ето защо основна цел на националната политика в тази област е установяване на механизъм за наблюдение над химическите вещества, с активното и доброволно сътрудничество на участниците в стопанската дейност.

Приложение IV: ДАННИ ЗА ЗЛОУПОТРЕБАТА С НАРКОТИЧНИ ВЕЩЕСТВА

ДАННИ ЗА ТЪРСЕНЕТО

В момента в България се предлага почти целият спектър на незаконни наркотични вещества. Това води до сериозно нарастване на процента на злоупотребяващи с наркотични вещества както в общата популация млади хора, така и в частност сред учениците (фиг. 1). Водещия по масовост наркотик е марихуаната – според представително проучване от 2000 г. 24.0 % от учениците от средния курс на софийските училища поне веднъж са опитвали канабис. Това е 3-кратно увеличение в сравнение с 1995 година (9.2 %).

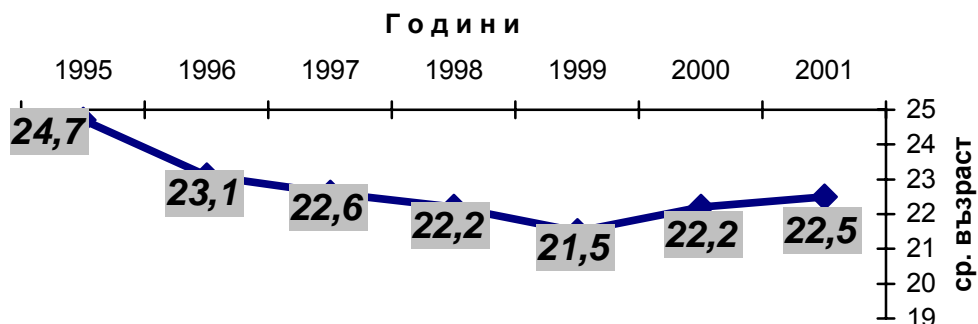
Фигура 1

Наркотичното вещество, представляващо най-сериозна опасност за общественото здраве е хероинът, който през последните 5-6 години е бил причина за над 90% от случаите на търсене на лечение в специализираните звена в София. Най-често (около и над 75% от злоупотребяващите през същия период) той се приема венозно. Средната възраст на търсещите лечение по повод злоупотреба с хероин за периода 1995 - 2001 год. е спаднала от 24.7 на 22.5 години (фиг. 2).

Фигура 2

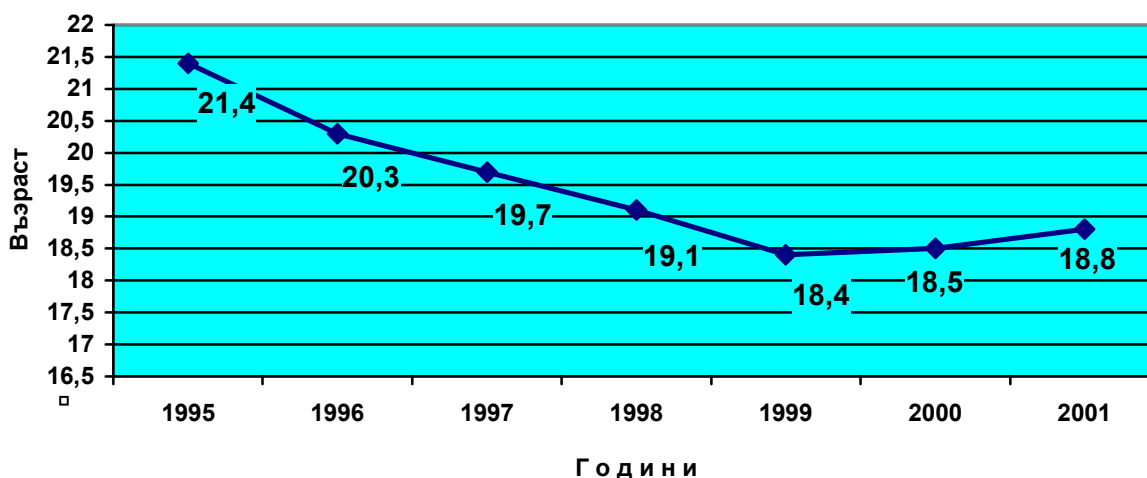
СРЕДНА ВЪЗРАСТ НА ТЪРСЕЩИТЕ ЛЕЧЕНИЕ ПО ПОВОД НА ЗЛОУПОТРЕБА С ХЕРОИН

Особено опасна тенденция е ранното започване на злоупотребата с този сериозен наркотик, като средната възраст на първа употреба на хероин спада от 21.4 на 18.8 години за последните 7 години (фиг. 3).

Фигура 3

СРЕДНА ВЪЗРАСТ ПРИ ПЪРВА УПОТРЕБА НА ХЕРОИН

Сблъсъкът с наркотичните вещества във възраст, когато личността е още неоформена води до бързото развитие на тежка зависимост и ранна социална дезадаптация, както и рискови инжекционни и сексуални поведения. В резултат около 1/3 от лекуваните хероиномани през последните години са с по-ниско от средно образование, а през 2001 г. около 90 % от потърсилите лечение работещи не са имали постоянен трудов ангажимент в годината преди лечението.

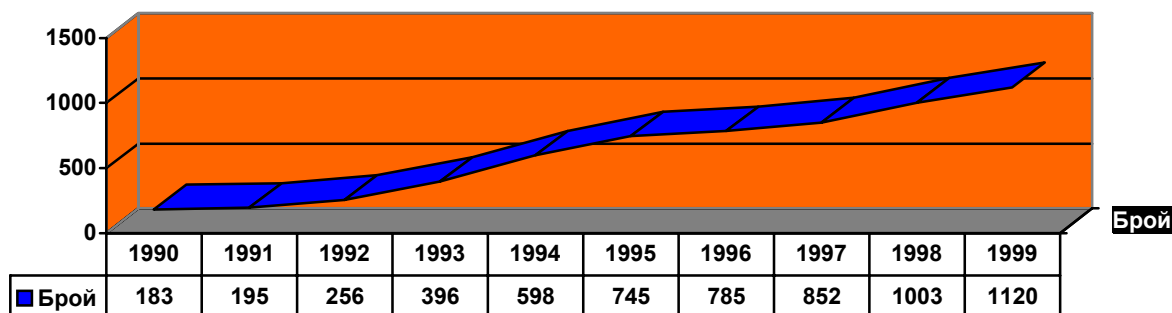
Особена тревога буди фактът, че през 2001 година процентът на заразени с вируса на хепатит С сред някои популации лекувани интравенозни хероиномани надхвърли 70%. Повишеният процент на вирусоносители на хепатит С говори за реалния обществен-

здравен риск от развитие на епидемия от СПИН, както и за прогресивното соматично увреждане и необходимост от комплексни здравни грижи за тези хора.

Всичко това води до повишаващи се изисквания към лечебната система в страната, като само за последните 6 години броят на стационарно лекуваните по повод на зависимост към наркотични вещества се е удвоил, а от 1990 г. до 1999 г. се е увеличил повече от 6 пъти (фиг. 4).

Фигура 4

БРОЙ НА ПОСТЪПИЛИТЕ БОЛНИ С НАРКОТИЧНА ЗАВИСИМОСТ (ICD-КОД 304) В СТАЦИОНАРИТЕ НА ПСИХИАТРИЧНИТЕ ЗАВЕДЕНИЯ В СТРАНАТА ПРЕЗ ПЕРИОДА 1990-1999 Г.

Като цяло, популацията от злоупотребяващи предимно с хероин все по-бързо се маргинализира, което се изразява с ранно отпадане от училище и засилваща се криминализация. Това е увеличаваща се група от млади хора, които ще се нуждаят от все по-голям като обем и разширяващ се по обхват пакет от медицински, социални, правни, образователни, трудови и други услуги. Комбинацията със засилващата се криминализация ще доведе до бързо нарастване на цената, която плаща обществото за злоупотребата и зависимостта към наркотични вещества.

ДАНИИ ЗА ПРЕДЛАГАНЕТО

Незаконен трафик на наркотични вещества и прекурсори

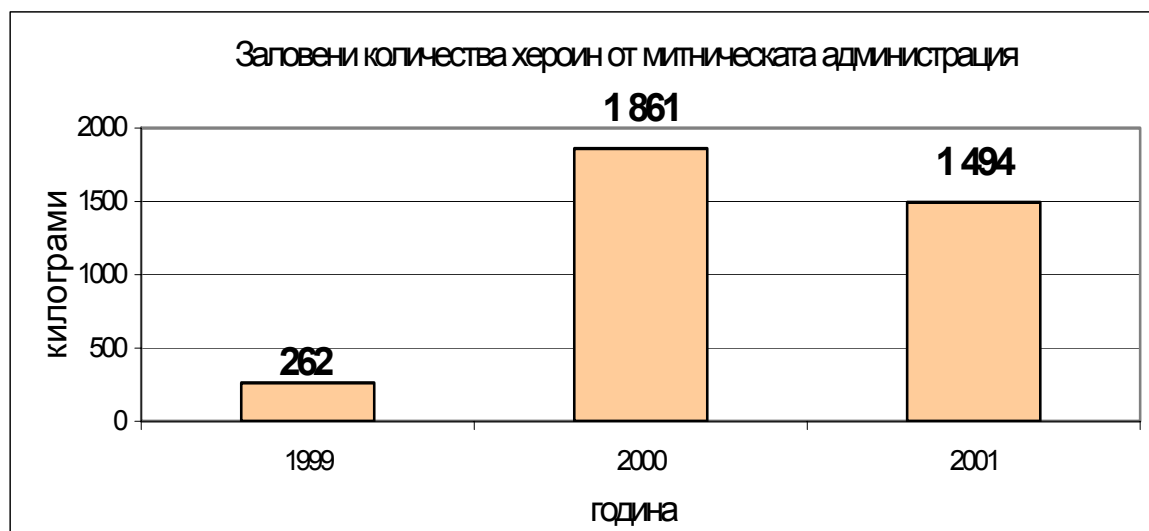
През последните две години България постигна значителни резултати в борбата срещу нелегалния трафик на наркотични вещества и най-вече на хероин, като по този начин даде своя принос във финансовото и организационно дестабилизиране на престъпните групировки. През периода 2000-2001г. в България бяха предотвратени над триста случая на нелегален трафик и незаконна култивация на наркотични вещества и прекурсори с общо задържано количество 17 655кг., 19 200бр. таблетки и 13 373 литра. През 2000 и 2001 г. България зае челно място в Европа по количество задържан хероин, а именно 2067кг. за 2000 г. и 1 548 кг. за 2001 г.

Статистика на основните видове наркотични вещества, заловени от службите на МВР – НСБОП - НСП

Вид на наркотичното вещество [кг]	1999 г.	2000 г.	2001 г.
Хероин [кг]	29,5	206	54
Кокаин [кг]	15,2	2,4	3,6
Канабис [кг]	1 018,3	2 168,5	21 503
Синтетични (амфетамин, метамфетамин, ефедрини, псевдофедрини)	61,7	189,5	209,9
Други	4,5	-	1 715
Общо	-	8	17,6

Статистика на основните видове наркотични вещества, заловени от митническата администрация

Вид на наркотичното вещество [кг]	1999 г.	2000 г.	2001 г.	Общо количество
Хероин [кг]	262	1 861	1 494	3 617
Кокаин [кг]	13	2.6	9	24.6
Канабис [кг]	0.02	687	446	1 133.02
Синтетични [кг]	992 табл.	4.7+ 10 822 табл.	56	60.7+ 11 814 табл.

Статистика на прекурсорите, заловени от митническата администрация и МВР

	1999 г.	2000 г.	2001 г.	Общо количество
Прекурсори [л.]	2 278	13 088	285	15 561
Оцетен анхидрид [л.]	2 233	9 891	--	12 124
Р2Р /ВМК/ /л./	45	31	285	361
Ефедрин /кг/	--	1.034	50	51.034

Отклоняване (ефект на разпръскването)

Ефектът на разпръскване представлява отклоняване на количества наркотици от основния трафик по т.нар. "Балкански път". Размерът на отклоняваните количества зависи от нелегално преминаващите през страната количества наркотични вещества. През последните три години се наблюдава тенденция към увеличаване на транзита на наркотични вещества, в резултат на активирането на престъпната дейност на международни престъпни организации. Реализацията на отклонените наркотични вещества в страната се осъществява от местни престъпни групи и организации.

Производство и обработка на наркотични вещества

Предвид добре развитата химикофармацевтична промишленост, наличието на добре подготвени експерти и технологии за синтез на лекарствени субстанции, част от които специалисти са изгубили постоянната си работа, в България съществува сериозна опасност от незаконно производство на някои субстанции, поставени под контрол. През последните три години органите на МВР са разкрили и пресекли дейността на 10 нелегални лаборатории за синтетични наркотици. Наблюдава се тенденция към синтез на наркотични вещества от пред-прекурсори, които не подлежат на административен контрол и за нарушения с които не са предвидени наказателни санкции. Същевременно намалява нелегалният трафик на прекурсори през страната. По отношение на легалното производство и търговия с прекурсори не са констатирани случаи на тяхното отклонение.